

Statens skolverks redovisning av uppdrag om ett nationellt professionsprogram

U2024/01380

Inledning

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har i uppdrag att anordna och medverka i kompetensutveckling inom det specialpedagogiska området.¹ Under 2023 deltog över 15 000 deltagare i kompetensutveckling anordnad av SPSM.² Myndigheten erbjuder bland annat praktknära kompetensutveckling relaterat till lärmiljö och funktionsnedsättningar. Den här typen av kompetensutveckling, som också kan rikta sig till relativt små målgrupper, erbjuds inte av något lärosäte. SPSM har i tidigare remissomgångar, med förslag om etablerandet av ett nationellt professionsprogram lyft att delar av det kompetensutvecklingsutbud som SPSM erbjuder behöver ingå i den nationella strukturen.³

SPSM vidhåller dessa synpunkter och saknar i *Statens skolverks redovisning av uppdrag om ett nationellt professionsprogram* resonemang och förslag som säkerhetsställer att relevanta delar av SPSM:s kompetensutvecklingsutbud framöver kan ingå i den nationella strukturen för kompetensutveckling. Myndigheten menar vidare att det är svårt att analysera hur de nu remitterade förslagen kan komma att påverka incitamenten för förskollärare, lärare och rektorer att ta del av specialpedagogisk kompetensutveckling generellt och specifikt SPSM:s möjlighet att erbjuda ett relevant och attraktivt kompetensutvecklingsutbud.

¹ 3 § Förordning (2011:130) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten.

² SPSM:s Årsredovisning 2023.

³ SPSM:s svar på remiss gällande promemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare. Dnr: 1 STY- 2021/637

SPSM menar att:

- Det är problematiskt att SPSM inte representeras i Rådet för professioner i skolväsendet. Regeringen bör utse en ledamot som representerar myndigheten.
- Den nationella arenan för samverkan för professionsprogrammet (NASP) borde ha en adjungerad representant från SPSM.
- Skolverket behöver samverka med SPSM kring utformningen av uppdragsutbildningar och vilka som erbjuds inom den meriterande delen av professionsprogrammet. SPSM behöver vidare vara delaktiga i arbetsgrupper som rör utveckling av uppdragsutbildningar med specialpedagogiska inslag.
- SPSM behöver ingå i eller samverka med arbetsgrupp gällande Vidareutveckling och analys av kvalitet i undervisning (VAK).
- Det behöver bli tydligt att delar av den kompetensutveckling som SPSM erbjuder kan ingå som en del av utbudet inom den nationella strukturen.

Nedan följer SPSM:s synpunkter avseende förslag till förordning om nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare inom skolväsendet, samt synpunkter avseende andra delar professionsprogrammet som myndigheten menar att regeringen respektive Skolverket bör ta hand om i den fortsatta beredningen.

SPSM har inga synpunkter avseende förslagen till förordning om ändring av förordning (2011:183) om befattningsutbildning och fortbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem, förordning om ändring av förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk eller förslag till förordning om ändring av förordning (2011:268) om lärar- och förskolläraryregister.

Förslaget till förordning om nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare inom skolväsendet

SPSM tillstyrker förslaget till förordning, men har följande synpunkter:

Att meriteringen innebär en karriärväg som bygger på examen, kompetensutveckling efter examen (2 § p. 3) och slutligen erkännande i form av meritering framstår som en tydlig struktur för lärares och förskollärares utveckling. SPSM ser dock en risk att förslaget kan försvåra

rörlighet in i yrket om förvärvad kunskap innan behörighetsgivande examen inte kan tillgodoräknas, exempelvis högskolestudier i specialpedagogik.

SPSM ser det som rimligt att Skolverket meddelar föreskrifter enligt 6 §. Det är dock viktigt att SPSM får en tydlig roll i professionsprogrammets struktur så att den meriterande utbildningen kan möta de behov av specialpedagogisk kompetensutveckling som förskollärare och lärare behöver för att kunna erbjuda anpassningar och stöd till barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning. För att säkerställa att den meriterande delen av professionsprogrammet erbjuder ett innehåll som kan öka förskollärare, lärares och rektorers kunskap om specialpedagogiska metoder och strategier, i syfte att möta pedagogiska konsekvenser av funktionsnedsättningar, är det av vikt att SPSM på ett systematiskt sätt medverkar i eller samverkar med lärosäten och Skolverket i framtagandet av de poänggivande kurser eller uppdragsutbildningar som erbjuds. SPSM vill därför lyfta behovet av att regeringen förordnar en ledamot från SPSM i Rådet för professioner i skolväsendet samt att Skolverket i arbetet med sina kommande föreskrifter samverkar med SPSM ifråga om de synpunkter SPSM lyfter nedan, utifrån Skolverkets redovisning och planer på vad som ska anges i dessa föreskrifter.

Övriga kommentarer med anledning av Skolverkets redovisning

SPSM vill understryka att det är viktigt att det nationella professionsprogrammet kan möta det stora behovet av specialpedagogisk kompetensutveckling och ökad kunskap i skolväsendet om barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning. Exempelvis uttryckte FN:s kommitté för barnets rättigheter i sin senaste granskning av Sverige oro för att personer som arbetar med barn med funktionsnedsättning inte är tillräckligt informerade och utbildade när det gäller dessa barns särskilda behov.⁴ Kommittén uppmanade Sverige att utveckla kunskaps- och utbildningsprogram för lärare om hur de särskilda behoven hos barn med funktionsnedsättning upptäcks och tillgodoses. En liknande rekommendation har riktats mot Sverige av FN:s kommitté för rättigheter

⁴ FN:s kommitté för barnets rättigheter (2023). Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges sjätte och sjunde periodiska rapport.

för personer med funktionsnedsättning.⁵ SPSM menar att för att kompetensutvecklingsutbudet i det nationella professionsprogrammet ska bidra till att göra skillnad för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning, behöver utbudet bland annat innefatta kompetenshöjande insatser kring barns och elevers förutsättningar för utveckling, lärande och hälsa utifrån olika funktionsnedsättningar och de konsekvenser som de kan medföra.

SPSM behöver vara en del av professionsprogrammets struktur

SPSM har i dagsläget en nära och kontinuerlig kontakt med såväl lärosäten som representanter för skolväsendets olika skolformer. SPSM:s kompetens efterfrågas i hög utsträckning av lärosäten och dessa uttrycker ofta önskemål om långsiktiga samverkansformer med SPSM. Vårt samarbete omfattar medverkan som föreläsare i samtliga lärarutbildningsprogram samt kurser inom specialpedagogik. Lärosäten efterfrågar också det utifrånperspektiv som SPSM har inblick i genom vårt stöd till myndighetens målgrupper, som ett stöd i planering av program och kurser och för att säkerställa det specialpedagogiska perspektivet.

SPSM är kritisk till att myndigheten inte, utifrån vårt instruktionsenliga uppdrag, föreslås få en tydligare roll i professionsprogrammet. Detta riskerar, i takt med att professionsprogrammet får allt större betydelse, att försämra möjligheten för lärosäten och SPSM att samarbeta och professionella i skolan att ta del av SPSM:s kompetensutvecklingsutbud. Det är sammantaget problematiskt, inte minst mot bakgrund av att barn och elever med funktionsnedsättning är en särskilt utsatt grupp inom utbildningen. SPSM menar därför att regeringen respektive Skolverket bör se till att följande delar uppfylls i det fortsatta arbetet med utformningen av professionsprogrammet:

SPSM behöver finnas med i Rådet för professioner i skolväsendet

Som SPSM påpekat i tidigare sammanhang bör regeringen besluta att SPSM ska representeras i Rådet för professioner i skolväsendet. Det är problematiskt att SPSM i dag inte har något formellt inflytande över professionsprogrammets utformning, samtidigt som myndigheten har ett

⁵ FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2024). Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport.

uppdrag från regeringen att anordna och medverka i kompetensutveckling inom det specialpedagogiska området. SPSM menar att frånvaron av representation riskerar att påverka utformningen av professionsprogrammet negativt och begränsa dess kompetensutvecklingsutbud på ett sätt som missgynnar barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning.

SPSM behöver ingå i NASP

För att SPSM fortsättningsvis ska kunna vara en attraktiv part för lärosätena att samarbeta med behöver myndigheten finnas representerad i den nationella arenan som föreslås. Det skapar förutsättningar för myndigheten att bedriva en effektiv och mer enhetlig samverkan med lärosätena och möjliggör att kurser kan erbjudas som bättre tillgodoser behoven hos lärare, förskollärare och rektorer i deras arbete med att stödja barn och elever med funktionsnedsättning. Den nationella arenan för samverkan för professionsprogrammet (NASP) borde därför ha en adjungerad representant från SPSM.

Skolverket behöver samverka med SPSM kring uppdragsutbildningar

Det är positivt att Skolverkets uppdragsutbildningar föreslås vara en del av kompetensutvecklingsutbudet och kan vara meriteringsgrundade studier. Det är bra att Skolverket överväger om kompetensutvecklingsinsatsen Specialpedagogik för lärande, vilket är ett gemensamt regeringsuppdrag Skolverket och SPSM har, bör ingå i lärares och förskollärares meriteringsgrundade studier (s. 57). SPSM menar att, Skolverket behöver samverka med SPSM kring utformningen av uppdragsutbildningar och vilka kurser som erbjuds inom den meriterande delen av professionsprogrammet. SPSM behöver också vara delaktig i arbetsgrupper som rör utveckling av uppdragsutbildningar med specialpedagogiska inslag.

SPSM behöver kunna samverka kring utvecklingen av VAK

SPSM behöver ingå i eller samverka med arbetsgruppen för uppdragsutbildningen VAK, för att säkerställa ett innehåll som berör specialpedagogiska frågor.

SPSM:s kompetensutveckling ska kunna ingå i utbudet

Utifrån Skolverkets redovisning är det i dagsläget otydligt om relevanta delar av SPSM:s kompetensutvecklingsinsatser kan ingå i de fyra former av kompetensutveckling som föreslås (s. 53), vilket är problematiskt.

Exempelvis är det viktigt att den kompetensutveckling SPSM erbjuder som rör tillämpning och tillgängliggörande av undervisningen utifrån konsekvenser som en funktionsnedsättning samt stöd för utveckling av elevhälsoarbete ska kunna ingå i professionsprogrammets utbud. Vidare bör SPSM kompetensutveckling för rektorer kunna ingå i utbudet inom professionsprogrammet, och därmed bidra med kunskap hur rektor kan arbeta systematiskt med stödinsatser och organisation i förhållande till barn och elever med funktionsnedsättning. Rektor har en central roll i att leda och organisera skolans arbete med att ge stöd till elever, en grundläggande del av skolans uppdrag enligt skollagen. I arbetet med att utveckla en undervisning av god kvalitet för alla elever, identifiera behov av stöd, leda och samverka med lärare och elevhälsa samt utveckla stödinsatser är det av vikt att rektor har insikt i specialpedagogiska frågor.

Det behöver därför bli tydligt att delar av den kompetensutveckling som SPSM erbjuder kan ingå som en del av utbudet inom den nationella strukturen.

I detta ärende har Lena Hammar, Tone Engen, Zlatko Jankovic, Petter Ådahl och Annika Haglund varit sakkunniga. Föredragande har varit Charlotte Furtenbach. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Ulrika Ehlin, och verksamhetsområdeschef Åsa Vikström-Nilsson deltagit.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Aurora Lindberg
Generaldirektör